

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

14 februarie 2019*

„Trimitere preliminară – Articolele 56 și 63 TFUE – Libera prestare a serviciilor – Libera circulație a capitalurilor – Reglementare națională care prevede nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, încheiate cu un creditor neautorizat – Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 – Articolul 17 alineatul (1) – Contract de credit încheiat de o persoană fizică în vederea unei prestări de servicii de cazare turistică – Noțiunea «consumator» – Articolul 24 punctul 1 – Competență exclusivă în materia drepturilor reale imobiliare – Acțiune în declararea nulității unui contract de credit și de radiere din cartea funciară a înscrierii unei garanții reale”

În cauza C-630/17,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Općinski sud u Rijeci – Stalna služba u Rabu (Tribunalul Municipal din Rijeka – Secția permanentă din Rab, Croația), prin decizia din 6 noiembrie 2017, primită de Curte la 9 noiembrie 2017, în procedura

Anica Milivojević

împotriva

Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul K. Lenaerts, președintele Curții, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a doua, doamnele A. Prechal și C. Toader (raportoare) și domnii A. Rosas și M. Ilešić, judecători,

avocat general: domnul E. Tanchev,

grefier: domnul M. Aleksejev, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 5 septembrie 2018,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen, de D. Malnar, de M. Mlinac, de P. G. Baučić, de P. Novak, de M. Sabolek, de E. Garankić și de A. Đureta, odvjjetnici, asistați de T. Borić, profesor;
- pentru guvernul croat, de T. Galli, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de M. Heller, de L. Malferrari și de M. Mataija, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: croata.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 14 noiembrie 2018,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 56 și 63 TFUE, precum și a articolului 4 alineatul (1), a articolului 17, a articolului 24 punctul 1 și a articolului 25 din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Anica Milivojević, domiciliată în Croația, pe de o parte, și Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen (denumită în continuare „Raiffeisenbank”), societate de drept austriac, pe de altă parte, în legătură cu o acțiune, introdusă de doamna Milivojević, în declararea nulității unui contract de credit încheiat cu Raiffeisenbank și a unui act notarial de constituire a unei ipoteци pentru garantarea creanței născute din acest contract, precum și de radiere a acestei garanții din cartea funciară.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Potrivit considerentelor (6), (15) și (18) ale Regulamentului nr. 1215/2012:
„(6) Pentru atingerea obiectivului liberei circulații a hotărârilor în materie civilă și comercială este necesar și oportun ca normele care reglementează competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor să fie reglementate de un instrument juridic al Uniunii cu caracter imperativ și de aplicare directă.
[...]
(15) Normele de competență ar trebui să prezinte un mare grad de previzibilitate și să se întemeieze pe principiul conform căruia competența este determinată, în general, de domiciliul pârâtului.
[...]
(18) În cazul contractelor de asigurare, al contractelor încheiate cu consumatorii și al contractelor de muncă, partea defavorizată ar trebui să fie protejată prin norme de competență mai favorabile intereselor sale decât normele generale.”
- 4 Articolul 4 alineatul (1) din acest regulament prevede:
„Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, persoanele domiciliată pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor respectivului stat membru.”
- 5 Articolul 8 punctul 4 din regulamentul menționat are următorul cuprins:
„O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru mai poate fi acționată în justiție:

[...]

4. în materie contractuală, dacă acțiunea poate fi conexată unei acțiuni în materie de drepturi reale imobiliare îndreptate împotriva aceluiași pârât, în fața instanței din statul membru pe teritoriul căruia este situat imobilul.”
- 6 Potrivit articolului 17 alineatul (1) din același regulament:
- „În ceea ce privește un contract încheiat de o persoană, consumatorul, într-un scop care se poate considera că se situează în afara domeniului său profesional, competența se determină în conformitate cu dispozițiile din prezenta secțiune [...]”
- 7 Articolul 18 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 1215/2012 prevede:
- „(1) Un consumator poate introduce o acțiune împotriva celeilalte părți la contract fie înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia partea în cauză își are domiciliul, fie, indiferent de domiciliul celeilalte părți, înaintea instanțelor din locul unde consumatorul își are domiciliul.
- (2) Acțiunea poate fi introdusă împotriva consumatorului de către cealaltă parte la contract numai înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia consumatorul își are domiciliul.”
- 8 Potrivit dispozițiilor articolului 19 din acest regulament:
- „De la dispozițiile prezentei secțiuni nu se poate deroga decât prin convenții:
1. ulterioare nașterii litigiului;
  2. care permit consumatorului să sesizeze alte instanțe decât cele prevăzute în cadrul prezentei secțiuni sau
  3. încheiate între consumator și cealaltă parte la contract, ambii având la data încheierii contractului domiciliul sau reședința obișnuită în același stat membru, convenții care atribuie competența instanțelor din statul membru respectiv, cu condiția ca aceste convenții să nu fie interzise de legislația statului membru în cauză.”
- 9 Potrivit articolului 24 punctul 1 primul paragraf din regulamentul menționat:
- „Următoarele instanțe dintr-un stat membru au competență exclusivă, indiferent de domiciliul părților:
1. în materie de drepturi reale imobiliare sau de închiriere a unor imobile, instanțele din statul membru pe teritoriul căruia este situat imobilul.”
- 10 În conformitate cu articolul 25 alineatele (1) și (4) din același regulament:
- „(1) Dacă prin convenția părților, indiferent de domiciliul acestora, competența de soluționare a litigiului care a survenit sau poate surveni în legătură cu un raport juridic determinat revine instanței sau instanțelor dintr-un stat membru, competența revine acelei instanțe sau instanțelor respective, cu excepția cazului în care convenția este nulă și neavenită în privința condițiilor de fond în temeiul legislației statului membru respectiv. Această competență este exclusivă, cu excepția unei convenții contrare a părților. [...]
- [...]
- (4) Convențiile atributive de competență, precum și prevederile similare din actele constitutive ale unui trust nu au efect juridic dacă sunt contrare dispozițiilor articolelor 15, 19 sau 23 ori dacă instanțele de la competența cărora acestea derogă au competență exclusivă în temeiul articolului 24.”

- 11 Articolul 66 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, care guvernează aplicarea *ratione temporis* a acestui regulament, prevede:

„Prezentul regulament se aplică numai acțiunilor judiciare intentate, actelor autentice întocmite sau înregistrate în mod oficial și tranzacțiilor judiciare aprobate sau încheiate la 10 ianuarie 2015 sau după această dată.”

Dreptul croat

Legea privind obligațiile

- 12 Articolul 322 din Zakon o obveznim odnosima (Legea privind obligațiile), în versiunea aplicabilă litigiului principal (Narodne novine nr. 78/2015) (denumită în continuare „Legea privind obligațiile”), prevede:

„(1) Orice acord care contravine Constituției Republicii Croația, normelor de drept imperative sau bunelor practici este nul de drept, dacă finalitatea normei încălcate nu face trimitere la o altă consecință juridică sau dacă legea nu prevede altfel într-o anumită situație.

(2) Contractul este valid atunci când încheierea sa este interzisă numai pentru una dintre părți, dacă legea nu dispune altfel într-o anumită situație, iar partea care a încălcat o interdicție legală va suporta consecințele care decurg din acest fapt.”

- 13 Potrivit articolului 323 alineatul (1) din această lege:

„Dacă un contract este nul de drept, fiecare parte este obligată să restituie celeilalte părți toate prestațiile primite în temeiul contractului nul de drept, iar în cazul în care acest lucru nu este posibil sau dacă natura obiectului executat se opune restituirii, trebuie furnizată o despăgubire pecuniară corespunzătoare, care se stabilește în funcție de prețurile în vigoare la data pronunțării hotărârii judecătorești, dacă legea nu dispune altfel.”

Legea privind creditul de consum

- 14 Zakon o potrošačkom kreditiranju (Legea privind creditul de consum, Narodne novine nr. 75/2009) (denumită în continuare „Legea privind creditul de consum”) a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2010. Articolul 29 alineatul (1) din această lege precizează că ea nu se aplică contractelor de credit încheiate anterior intrării sale în vigoare, cu anumite excepții.

- 15 Această lege a fost modificată prin Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (Legea privind modificarea și completarea legii privind creditul de consum, Narodne novine nr. 102/2015) (denumită în continuare „Legea privind creditul de consum modificată”).

- 16 Articolul 19 j din Legea privind creditul de consum modificată, intitulat „Nulitatea contractelor și efectele nulității”, are următorul cuprins:

„(1) Un contract de împrumut este nul de drept atunci când a fost încheiat de un creditor sau de un intermediar de credite care nu deține autorizația necesară pentru prestarea de servicii de credit de consum sau pentru a acționa în calitate de intermediar pentru creditul de consum.

(2) Atunci când prestațiile primite trebuie să fie restituite în temeiul alineatului (1) al prezentului articol, consumatorul este obligat să plătească dobânzi pentru suma primită, începând de la data când a devenit definitivă hotărârea prin care se constată nulitatea.”

- 17 Potrivit articolului 19 I din Legea privind creditul de consum modificată, intitulat „Competența judiciară”:

„(1) În litigiile privind contractele de credit, consumatorul poate introduce o acțiune împotriva celeilalte părți la contract fie în fața instanțelor din statul pe teritoriul căruia are sediul cealaltă parte la contract, fie, indiferent de sediul celeilalte părți la contract, în fața instanței din locul unde consumatorul are domiciliul.

(2) Cealaltă parte la contract poate introduce o acțiune împotriva consumatorului numai în fața instanțelor din statul pe teritoriul căruia are domiciliul consumatorului.

[...]”

Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale

- 18 Articolul 1, intitulat „Obiectul legii”, din Zakon o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima sklopljenih u Republici Hrvatske s neovlaštenim vjerovnikom (Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, încheiate în Republica Croația cu un creditor neautorizat, Narodne novine nr. 72/2017, denumită în continuare „Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale”) prevede:

„(1) Prezenta lege se aplică contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, încheiate în Republica Croația între debitori și creditori neautorizați [...]

(2) Prezenta lege se aplică și celorlalte acte juridice încheiate în Republica Croația între debitori și creditori neautorizați, care rezultă dintr-un contract de împrumut care prezintă elemente internaționale în sensul alineatului (1) al prezentului articol sau care se întemeiază pe un astfel de contract.”

- 19 Potrivit articolului 2 din această lege, intitulat „Definiții”:

„În sensul prezentei legi:

- «debitor» înseamnă orice persoană fizică sau juridică căreia i s-a acordat un credit în temeiul unui contract de credit care prezintă elemente internaționale sau orice persoană care s-a angajat în beneficiul persoanei căreia i s-a acordat un credit în calitate de codebitor, de debitor gajist, de codebitor gajist sau de garant;
- «creditor neautorizat» înseamnă orice persoană juridică care a acordat un credit unui debitor în temeiul unui contract de credit care prezintă elemente internaționale și al cărei sediu social este situat în afara Republicii Croația la data încheierii contractului de credit care prezintă elemente internaționale și care oferă sau furnizează servicii de credit în Republica Croația, chiar dacă nu îndeplinește condițiile impuse de reglementarea specifică pentru prestarea unor astfel de servicii și, mai precis, nu deține autorizațiile și/sau nu a obținut acordul autorităților competente din Republica Croația;
- «contract de credit care prezintă elemente internaționale» înseamnă orice contract de credit, contract de împrumut sau orice alt contract prin care un creditor neautorizat acordă debitorului o anumită sumă de bani și prin care debitorul se angajează să plătească dobânzile convenite și să ramburseze cuantumul utilizat în termenul și potrivit modalităților convenite.”

20 Sub titlul „Nulitatea contractelor de credit”, articolul 3 din legea menționată prevede:

„(1) Contractele de credit care prezintă elemente internaționale, încheiate în Republica Croația între debitori și creditori neautorizați, sunt nule de drept.

(2) Prin derogare de la alineatul (1) al prezentului articol, nulitatea nu poate fi invocată atunci când contractul a fost executat în întregime.”

21 Articolul 4 din aceeași lege, intitulat „Nulitatea celorlalte acte juridice”, prevede:

„Toate actele notariale încheiate în temeiul sau în legătură cu un contract nul de drept în sensul articolului 3 din prezenta lege sunt nule de drept.”

22 Articolul 7 din Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, care reglementează „[e]fectele nulității”, prevede:

„Fiecare parte contractantă este obligată să restituie celeilalte părți toate prestațiile primite în temeiul contractului nul de drept, iar în cazul în care acest lucru nu este posibil sau dacă natura obiectului executat se opune restituirii, trebuie furnizată o despăgubire pecuniară corespunzătoare, care se stabilește în funcție de prețurile în vigoare la data pronunțării hotărârii judecătorești.”

23 Articolul 8 din această lege stabilește normele de competență după cum urmează:

„(1) În cadrul litigiilor privind contractele de credit care prezintă elemente internaționale, în sensul prezentei legi, debitorul poate introduce o acțiune împotriva creditorului neautorizat fie în fața instanțelor din statul pe teritoriul căruia creditorul neautorizat își are sediul, fie – indiferent de locul unde se află sediul creditorului neautorizat – în fața instanțelor din locul unde debitorul își are domiciliul sau sediul.

(2) Acțiunea inițiată împotriva debitorului de către creditorul neautorizat, în sensul alineatului (1) al prezentului articol, poate fi introdusă numai în fața instanțelor din statul pe teritoriul căruia debitorul își are domiciliul sau sediul. Legea aplicabilă contractelor nule de drept în sensul prezentei legi este, în mod exclusiv, legea croată, iar instanța sesizată cu o acțiune în constatarea nulității unui asemenea contract aplică prezenta lege unei astfel de acțiuni, fără a examina dacă există prezumții pentru aplicarea legii de la locul încheierii contractului în temeiul altor acte normative.”

24 Articolul 10 din legea menționată are următorul cuprins:

„(1) Contractele de credit care prezintă elemente internaționale, în sensul prezentei legi, care au fost încheiate în Republica Croația înainte de intrarea în vigoare a prezentei legi, între debitori și creditori neautorizați, sunt nule de drept începând de la data încheierii acestora, ceea ce determină efectele menționate la articolul 7.

(2) Celelalte acte juridice încheiate în Republica Croația, înainte de intrarea în vigoare a prezentei legi, între debitori și creditori neautorizați, care rezultă dintr-un contract de credit care prezintă elemente internaționale prevăzut la alineatul (1) al articolului 1 din prezenta lege sau care sunt întemeiate pe un astfel de contract, sunt nule de drept de la data încheierii lor, atrăgând efectele prevăzute la articolul 7.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 25 La 23 aprilie 2015, doamna Milivojević a sesizat instanța de trimitere, Općinski sud u Rijeci – Stalna služba u Rabu (Tribunalul Municipal din Rijeka – Secția permanentă din Rab, Croația), cu o cerere îndreptată împotriva Raiffeisenbank prin care urmărea constatarea nulității contractului de credit încheiat de părți la 5 ianuarie 2007, în valoare de 47 000 de euro (denumit în continuare „contractul în discuție”), și a actului notarial de constituire a unei ipoteci pentru garantarea creanței născute din acest contract, precum și radierea acestei garanții din cartea funciară.
- 26 În susținerea acțiunii sale, doamna Milivojević a invocat dispozițiile articolului 322 alineatul (1) din Legea privind obligațiile, potrivit căreia un contract care contravine Constituției Republicii Croația, normelor de drept imperative sau bunelor practici este nul de drept.
- 27 Deși este cert, în cauza principală, că Raiffeisenbank era un „creditor neautorizat”, în sensul articolului 2 din Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, cu alte cuvinte un creditor cu sediul în alt stat membru, care nu a fost autorizat în mod corespunzător de Hrvatska narodna banka (Banca Națională a Croației) să acorde credite în Croația, instanța de trimitere arată că părțile se contrazic cu privire la anumite împrejurări de fapt referitoare, printre altele, la locul încheierii contractului în discuție. În timp ce Raiffeisenbank susține că acest contract a fost încheiat în Austria, doamna Milivojević afirmă că el a fost încheiat în Croația.
- 28 După cum reiese din decizia de trimitere, doamna Milivojević a afirmat că a încheiat contractul în discuție printr-un intermediar căruia i-a plătit un comision, în vederea extinderii și a renovării casei sale, pentru a amenaja în aceasta apartamente destinate închirierii. Din decizia amintită rezultă de asemenea că nu poate fi exclus ca o parte a împrumutului să fi fost utilizată în scopuri private. Pe de altă parte, doamna Milivojević a menționat că avea intenția să ramburseze împrumutul din profitul acestei activități.
- 29 Din dosarul prezentat Curții reiese de asemenea că contractul în discuție cuprindea o clauză atributivă de competență alternativă, în favoarea fie a instanțelor austriece, fie a instanțelor de la domiciliul debitorului.
- 30 Dezbaterile au fost închise la 3 ianuarie 2017.
- 31 Totuși, în urma intrării în vigoare, la 14 iulie 2017, a Legii privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, prin Ordonanța din 10 august 2017, procedura orală a fost redeschisă.
- 32 Instanța de trimitere apreciază că, dacă s-ar stabili că contractul în discuție a fost încheiat în Croația, acesta ar putea fi în prezent lovit de nulitate pe baza dispozițiilor acestei reglementări, având în vedere aplicarea sa retroactivă.
- 33 Prin urmare, această instanță ridică problema, în primul rând, a compatibilității cu articolele 56 și 63 TFUE a Legii privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, întrucât apreciază că această reglementare poate aduce atingere libertății Raiffeisenbank de a furniza servicii financiare. Instanța menționată are îndoieli că obiectivele invocate de guvernul croat în susținerea aplicării retroactive a acestei legi ar putea justifica o astfel de atingere.
- 34 Instanța de trimitere subliniază de asemenea că Legea privind creditul de consum, astfel cum a fost interpretată de Vrhovni sud (Curtea Supremă, Croația), nu ar putea sta la baza constatării nulității contractelor de credit încheiate înainte de intrarea în vigoare a acestei legi, astfel cum a fost modificată, și anume înainte de 30 septembrie 2015.

35 În această privință, instanța de trimitere precizează că, în urma unei reuniuni între președintele Secției civile a Vrhovni sud (Curtea Supremă) și președinții secțiilor civile ale Županijski sudovi (tribunalele de comitat, Croația), care a avut loc la 11 și 12 aprilie 2016, Vrhovni sud (Curtea Supremă) a decis, printr-un document întocmit la data de 12 aprilie 2016, următoarele:

„3.1. (competență)

În cadrul litigiilor privind nulitatea contractelor de credit încheiate între persoane fizice croate reclamante (consumatorii) și persoane juridice străine (băncile) în care problema competenței este soluționată după data de 1 iulie 2013, instanța croată competentă este întotdeauna cea desemnată de dispozițiile articolului 16 din Regulamentul [(CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 16/vol. 3, p. 74),] și de cele ale articolului 17 din Regulamentul [nr. 1215/2012].

3.2. (nulitatea contractului)

Chiar dacă încheierea unor asemenea contracte a fost interzisă instituțiilor bancare străine care nu dețineau autorizația necesară pentru furnizarea unor asemenea servicii în Republica Croația, aceste contracte nu sunt nule de drept, dat fiind că această consecință nu era prevăzută nici de Legea privind băncile, nici de Legea privind instituțiile de credit înainte de 30 septembrie 2015, data la care a fost reglementată această consecință [în urma intrării în vigoare a Legii privind creditul de consum modificate].”

36 În al doilea rând, instanța de trimitere pune în discuție diversele aspecte legate de competența sa internațională de soluționare a cauzei principale, în raport cu dispozițiile Regulamentului nr. 1215/2012. În această privință, instanța respectivă afirmă că, în temeiul dispozițiilor Codului de procedură civilă croat, își poate verifica competența în acest stadiu al procedurii pendente în fața sa.

37 Instanța menționată are îndoieli cu privire la compatibilitatea articolului 8 din Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale cu normele de competență stabilite prin Regulamentul nr. 1215/2012. Ea urmărește de asemenea să afle dacă, în raport cu jurisprudența Curții, în special cu Hotărârea din 3 iulie 1997, Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337), și cu Hotărârea din 20 ianuarie 2005, Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32), contractul în discuție ar putea fi calificat drept „contract încheiat cu un consumator” și dacă litigiul principal intră sub incidența normelor de competență exclusivă în materia drepturilor reale imobiliare prevăzute la articolul 24 punctul 1 din acest regulament.

38 În aceste condiții, Općinski sud u Rijeci – Stalna služba u Rabu (Tribunalul Municipal din Rijeka – Secția permanentă din Rab, Croația) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolele 56 și 63 [TFUE] trebuie interpretate în sensul că se opun dispozițiilor [Legii privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale], încheiate în [Croația] cu un creditor neautorizat [...] [și,] în special, celor prevăzute la articolul 10 din legea respectivă, [în temeiul cărora] contractel[e] de împrumut și [alte] acte juridice care reprezintă consecința contractului de împrumut încheiat între debitor (în sensul articolului 1 și al articolului 2 [prima] liniuță din legea menționată) și creditorul neautorizat (în sensul articolului 2 a doua liniuță din aceeași lege) sau sunt întemeiate pe acesta, [sunt nule de drept], în pofida faptului că au fost încheiate înainte de intrarea în vigoare a legii respective, iar nulitatea intervine de la momentul încheierii contractului, astfel încât fiecare dintre părțile contractante este obligată să restituie celeilalte toate prestațiile primite în temeiul contractului nul și, dacă acest lucru nu este posibil sau dacă natura prestațiilor efectuate nu permite restituirea, este obligată să plătească o despăgubire adecvată, în funcție de prețurile existente la momentul intervenirii rezilierii judiciare[?]

- 2) Regulamentul [nr. 1215/2012] și, în special, articolul 4 alineatul (1) și articolul 25 din acesta trebuie interpretate în sensul că se opun dispozițiilor articolului 8 alineatele (1) și (2) din [Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, încheiate în Croația cu un creditor neautorizat], care prevede că, în litigiile privind contractele de împrumut care prezintă elemente internaționale în sensul legii respective, debitorul poate introduce o acțiune împotriva creditorului neautorizat în fața instanțelor din statul pe teritoriul căruia creditorul își are sediul sau, indiferent de sediul creditorului neautorizat, în fața instanțelor din locul unde debitorul își are domiciliul sau sediul, în timp ce creditorul neautorizat, în sensul legii menționate, poate iniția o procedură împotriva debitorului numai în fața instanțelor din statul pe teritoriul căruia acesta își are domiciliul sau sediul[?]
- 3) În cazul în care beneficiarul împrumutului este o persoană fizică ce a încheiat un contract de împrumut cu scopul de a investi suma în apartamente de vacanță, pentru a desfășura activități de cazare și a oferi turiștilor un serviciu de cazare privată, este vorba despre un contract încheiat de un consumator în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012 și al celorlalte prevederi ale acquis-ului Uniunii[?]
- 4) Articolul 24 punctul 1 din Regulamentul nr. 1215/2012 trebuie interpretat în sensul că instanțele din Republica Croația sunt competente să soluționeze o acțiune în constatarea nulității unui contract de împrumut și a declarațiilor de garanție corespunzătoare și în radierea unei înregistrări a ipotecii în Registrul proprietăților, în cazul în care, pentru a garanta îndeplinirea obligațiilor rezultate din contractul de împrumut, ipoteca respectivă a fost constituită asupra imobilelor debitorului aflate pe teritoriul Republicii Croația[?]

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la competența Curții de a examina prima întrebare

- 39 Guvernul croat susține că Curtea nu este competentă să examineze prima întrebare, întrucât contractul în discuție a fost încheiat la 5 ianuarie 2007, cu alte cuvinte înainte de aderarea Republicii Croația la Uniune, la 1 iulie 2013. Curtea nu ar fi competentă să răspundă la o întrebare privind interpretarea dreptului Uniunii adresată cu titlu preliminar de o instanță a unui stat membru dacă împrejurările de fapt cărora li s-ar aplica acest drept sunt anterioare aderării acestui stat membru la Uniune. În ședință, guvernul croat a mai susținut că acest contract a fost reziliat în cursul anului 2012.
- 40 În această privință, este necesar să se constate, în primul rând, că, în cadrul primei întrebări, instanța de trimitere ridică problema compatibilității Legii privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, adoptată ulterior aderării Republicii Croația la Uniune, cu dispozițiile articolelor 56 și 63 TFUE. În temeiul efectului său retroactiv, această reglementare ar avea vocația de a se aplica litigiului principal și de a afecta contractele de credit încheiate înainte de aderare, precum și celelalte acte juridice rezultate din astfel de contracte.
- 41 În al doilea rând, deși este adevărat că contractul de credit în discuție a fost încheiat înainte de aderarea amintită și chiar dacă se pretinde că a fost reziliat anterior acesteia, împrejurare care nu este menționată în cererea de decizie preliminară, din cererea respectivă reiese totuși că unele dintre efectele legate de acest contract și de actele juridice rezultate din acesta, în special înscrierea ipotecii a cărei anulare este cerută de doamna Milivojević, continuă să se producă.
- 42 Or, după cum rezultă din articolul 2 din Actul privind condițiile de aderare a Republicii Croația, precum și adaptările la Tratatul privind Uniunea Europeană, la Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și la Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice (JO 2012, L 112, p. 21), dispozițiile tratatelor originare, printre care și articolele 56 și 63 TFUE, sunt obligatorii pentru

Republica Croația de la data aderării și au vocația de a se aplica efectelor viitoare ale unor situații apărute înainte de aderare (a se vedea prin analogie Hotărârea din 29 ianuarie 2002, Pokrzeptowicz-Meyer, C-162/00, EU:C:2002:57, punctul 50).

- 43 Rezultă din ceea ce precedă că argumentele invocate de guvernul croat prin care se contestă competența Curții de a răspunde la prima întrebare trebuie înlăturate, întrucât, deși contractul în discuție, aflat la originea litigiului principal, a fost încheiat înainte de aderarea Republicii Croația la Uniune, nu este mai puțin adevărat că această întrebare privește, în speță, o problemă de interpretare a dreptului Uniunii al cărei răspuns poate pune în discuție compatibilitatea cu acesta a unei reglementări naționale, adoptată de acest stat membru ulterior datei respective, care produce, de asemenea, efecte juridice asupra contractului amintit ulterior aderării menționate.

Cu privire la admisibilitatea primelor trei întrebări

- 44 Raiffeisenbank, precum și guvernul croat susțin că prima întrebare are caracter ipotetic, afirmând că nu s-a demonstrat că Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale este aplicabilă litigiului principal.
- 45 Guvernul croat a invocat de asemenea inadmisibilitatea celei de a doua și a celei de a treia întrebări, apreciind că dispozițiile de drept la care instanța de trimitere a făcut referire în cadrul întrebărilor sale, și anume articolul 4 alineatul (1) și articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, nu mai puteau fi invocate odată ce Raiffeisenbank s-a prezentat în fața acestei instanțe. În ceea ce privește articolul 25 din același regulament, acest guvern susține că din cererea de decizie preliminară nu reiese că părțile au încheiat o convenție atributivă de competență.
- 46 În ceea ce privește prima întrebare, trebuie observat că, deși, în stadiul actual al procedurii pendinte, instanța de trimitere nu s-a pronunțat încă asupra aspectului de ordin factual referitor la stabilirea locului încheierii contractului în discuție, aspect esențial pentru aplicarea Legii privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, în conformitate cu articolul 3 din această lege, împrejurarea respectivă nu îi limitează puterea de a aprecia în ce stadiu al procedurii este necesar, în scopul derulării acestei proceduri, să sesizeze Curtea cu o cerere de decizie preliminară (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 iunie 2010, Melki și Abdeli, C-188/10 și C-189/10, EU:C:2010:363, punctul 41, precum și Hotărârea din 4 iunie 2015, Kernkraftwerke Lippe-Ems, C-5/14, EU:C:2015:354, punctul 31), alegerea momentului celui mai oportun în acest sens fiind de competența sa exclusivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 martie 2012, Sibilio, C-157/11, nepublicată, EU:C:2012:148, punctul 31).
- 47 În ceea ce privește a doua și a treia întrebare, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, în cadrul cooperării dintre Curte și instanțele naționale instituite prin articolul 267 TFUE, numai instanța națională sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei decizii preliminare, pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, din moment ce întrebările adresate au ca obiect interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (Hotărârea din 6 martie 2018, SEGRO și Horváth, C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157, punctul 42, precum și jurisprudența citată).
- 48 Există de asemenea o jurisprudență constantă în sensul că întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește pe proprie răspundere și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de relevanță (Hotărârea din 14 iunie 2017, Online Games și alții, C-685/15, EU:C:2017:452, punctul 42 și jurisprudența citată). Refuzul Curții de a se pronunța asupra unei cereri formulate de o instanță națională nu poate interveni decât atunci când este evident că interpretarea

solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal ori atunci când problema este de natură ipotetică sau când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care îi sunt adresate, precum și pentru a înțelege motivele pentru care instanța națională consideră că are nevoie de răspunsurile la aceste întrebări pentru a soluționa litigiul care se află pe rolul său (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Politanò, C-225/15, EU:C:2016:645, punctul 22 și jurisprudența citată). Or, contrar celor susținute de guvernul croat, nu reiese că problema pe care o ridică a doua și a treia întrebare este de natură ipotetică.

49 În aceste condiții, este necesar să se concluzioneze că primele trei întrebări sunt admisibile.

Cu privire la prima întrebare

50 Prin intermediul primei întrebări formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolele 56 și 63 TFUE trebuie să fie interpretate în sensul că se opun unei reglementări a unui stat membru precum cea în discuție în litigiul principal, sub efectul căreia, printre altele, contractele de credit și actele juridice întemeiate pe astfel de contracte, încheiate pe teritoriul acestui stat membru între debitori și creditori stabiliți în alt stat membru, care nu sunt titulari ai unei autorizații eliberate de autoritățile competente din primul stat membru pentru a-și desfășura activitatea pe teritoriul acestuia, sunt nule de drept de la data încheierii lor, chiar dacă au fost încheiate înainte de intrarea în vigoare a reglementării menționate.

Cu privire la libertatea de circulație aplicabilă

51 Întrucât întrebarea preliminară este formulată atât în raport cu articolul 56 TFUE, cât și în raport cu articolul 63 TFUE, trebuie să se stabilească, cu titlu introductiv, dacă și, după caz, în ce măsură o reglementare națională precum cea în discuție în litigiul principal poate să aducă atingere exercitării liberei prestări a serviciilor și/sau a liberei circulații a capitalurilor.

52 În speță, din cererea de decizie preliminară reiese că Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale privește servicii financiare furnizate de instituții de credit al căror sediu social este stabilit în afara teritoriului croat și care nu dețin autorizații și/sau permise din partea autorităților competente croate, prevăzute în acest scop de dreptul național.

53 În această privință, Curtea a statuat deja că astfel de operațiuni de acordare de credite cu titlu profesional se referă, în principiu, atât la libera prestare a serviciilor în sensul articolului 56 TFUE și următoarelor, cât și la libera circulație a capitalurilor în sensul articolului 63 TFUE și următoarelor (Hotărârea din 22 noiembrie 2018, Vorarlberger Landes- und Hypothekenbank, C-625/17, EU:C:2018:939, punctul 23 și jurisprudența citată).

54 Atunci când o măsură națională se raportează în același timp la libera prestare a serviciilor și la libera circulație a capitalurilor, trebuie analizat în ce măsură este afectată exercitarea acestor libertăți fundamentale și dacă, în împrejurările din speța principală, una dintre acestea prevalează în raport cu cealaltă. Curtea examinează măsura în cauză, în principiu, numai din perspectiva uneia dintre aceste două libertăți dacă, în împrejurările speței, una dintre ele este cu totul secundară în raport cu cealaltă și poate fi legată de aceasta (Hotărârea din 12 iulie 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, punctul 70 și jurisprudența citată).

55 Întrucât, în cauza principală, Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale prevede nulitatea oricărui contract încheiat în Croația de un creditor neautorizat al cărui sediu se află în afara acestui stat membru, un asemenea regim juridic are ca efect afectarea accesului la prestările de servicii financiare pe piața croată a operatorilor economici stabiliți în alte

state membre care nu îndeplinesc condițiile cerute de această reglementare și aduce atingere cu precădere liberei prestări a serviciilor. Întrucât efectele restrictive ale reglementării menționate asupra liberei circulații a capitalurilor nu sunt decât o consecință inevitabilă a restricției impuse față de prestările de servicii (Hotărârea din 3 octombrie 2006, Fidium Finanz, C-452/04, EU:C:2006:631, punctul 48 și jurisprudența citată), nu este necesară examinarea compatibilității acesteia în raport cu articolul 63 TFUE și următoarele.

- 56 În consecință, întrebarea adresată trebuie examinată numai în raport cu articolul 56 TFUE și următoarele, referitoare la libera prestare a serviciilor, pornind de la premisa potrivit căreia contractul în discuție a fost încheiat în Croația, aspect factual a cărui verificare este de competența instanței de trimitere.

Cu privire la articolul 56 TFUE

- 57 Reiese dintr-o jurisprudență constantă a Curții că libera circulație a serviciilor, prevăzută la articolul 56 TFUE, impune eliminarea oricărei discriminări pe considerente de cetățenie sau de naționalitate față de prestatorul de servicii stabilit în alt stat membru, precum și înlăturarea oricărei restricții, chiar dacă aceasta se aplică fără a distinge între prestatorii naționali și cei din alte state membre, atunci când este de natură să interzică, să îngreuneze sau să facă mai puțin atractive activitățile prestatorului stabilit în alt stat membru, unde acesta furnizează în mod legal servicii similare (Hotărârea din 18 iulie 2013, Citroën Belux, C-265/12, EU:C:2013:498, punctul 35 și jurisprudența citată).
- 58 Din jurisprudența Curții rezultă de asemenea că activitatea unei instituții de credit care constă în acordarea de credite constituie un serviciu în sensul articolului 56 TFUE (Hotărârea din 12 iulie 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, punctul 72 și jurisprudența citată).
- 59 Din cererea de decizie preliminară reiese că, în ordinea juridică croată, nulitatea contractelor de credit încheiate cu un creditor neautorizat este prevăzută, în același timp, de Legea privind creditul de consum modificată și de Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale. Cu toate acestea, domeniul de aplicare al acestor două legi nu este identic, cel al celei din urmă fiind mai extins, întrucât, după cum rezultă din articolul 1 alineatul (1) din aceasta, ea se aplică tuturor contractelor de credit, inclusiv celor încheiate în scopuri profesionale. În schimb, Legea privind creditul de consum modificată vizează numai contractele încheiate de consumatori.
- 60 După cum reiese și din cererea de decizie preliminară, pentru perioada cuprinsă între 1 iulie 2013, data aderării Republicii Croația la Uniune, și 30 septembrie 2015, data intrării în vigoare a Legii privind creditul de consum modificate, nulitatea menționată operează numai în cazul contractelor de credit încheiate de creditorii neautorizați cu sediul în afara Croației, în temeiul aplicării retroactive a Legii privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale.
- 61 Astfel, din interpretarea dată de Vrhovni sud (Curtea Supremă) Legii privind creditul de consum modificate rezultă că nulitatea contractelor de credit de consum încheiate cu un creditor neautorizat nu se aplică, pe baza acestei legi, în mod retroactiv situațiilor anterioare intrării sale în vigoare, și anume înainte de 30 septembrie 2015.
- 62 În consecință, întrucât Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale instituie un regim derogatoriu pentru anumite servicii financiare în funcție de împrejurarea că prestatorul are sediul în alt stat membru decât cel în care este furnizat serviciul, este necesar să se concluzioneze că dreptul croat a instituit o discriminare directă împotriva creditorilor stabiliți în afara Croației până la 30 septembrie 2015, dată de la care nulitatea contractelor de credit încheiate cu un creditor neautorizat a fost extinsă cu privire la contractele cu creditori stabiliți în acest stat membru.

- 63 Începând de la această dată, întrucât regimul de nulitate a fost aplicabil, fără distincție, tuturor creditorilor neautorizați, Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale prevede, pentru această perioadă, o restricție privind exercitarea liberei prestări a serviciilor.
- 64 Astfel, după cum reiese din jurisprudența Curții, noțiunea de restricție privește măsurile adoptate de un stat membru care, chiar dacă sunt aplicabile fără distincție, afectează accesul pe piață al agenților economici din alte state membre (Hotărârea din 12 iulie 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, punctul 75 și jurisprudența citată). Or, în speță, Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale condiționează accesul creditorilor cu sediul în afara Croației pe piața croată a serviciilor financiare de obținerea unei autorizații eliberate de Banca Națională a Croației și, în acest fel, face mai puțin atractiv accesul pe această piață, astfel încât ea aduce atingere libertății garantate de articolul 56 TFUE.
- 65 Prin urmare, trebuie să se examineze, în primul rând, dacă obiectivele care au stat la baza adoptării acestei legi pot justifica o derogare în temeiul articolului 52 TFUE și, în al doilea rând, dacă legea menționată răspunde unor motive imperative de interes general, cu condiția ca, într-un astfel de caz, aceasta să fie de natură să asigure realizarea obiectivelor urmărite și să nu depășească ceea ce este necesar pentru atingerea lor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iulie 2013, Citroën Belux, C-265/12, EU:C:2013:498, punctul 37 și jurisprudența citată).
- 66 În ceea ce privește, mai întâi, perioada cuprinsă între data aderării Republicii Croația la Uniune și 30 septembrie 2015, rezultă din jurisprudența Curții că, întrucât reglementarea restrictivă în discuție în litigiul principal este direct discriminatorie, ea nu poate fi justificată decât prin motive de ordine publică, de siguranță publică și de sănătate publică, prevăzute la articolul 52 TFUE, la care face trimitere articolul 62 TFUE (a se vedea în acest sens printre altele Hotărârea din 9 septembrie 2010, Engelmann, C-64/08, EU:C:2010:506, punctul 34, Hotărârea din 22 octombrie 2014, Blanco și Fabretti, C-344/13 și C-367/13, EU:C:2014:2311, punctul 38, precum și Hotărârea din 28 ianuarie 2016, Laezza, C-375/14, EU:C:2016:60, punctul 26).
- 67 Recurgerea la o asemenea justificare presupune existența unei amenințări reale și suficient de grave care afectează un interes fundamental al societății (Hotărârea din 21 ianuarie 2010, Comisia/Germania, C-546/07, EU:C:2010:25, punctul 49 și jurisprudența citată).
- 68 După cum reiese din observațiile scrise și orale prezentate de guvernul croat, Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale a fost adoptată pentru protejarea unui mare număr de cetățeni croați care au încheiat contracte de credit cu creditori care își desfășurau activitatea fără să fi fost autorizați în mod corespunzător de Banca Națională a Croației. În această privință, guvernul croat a arătat că, în cursul anilor 2000-2010, au fost încheiate în jur de 3 000 de contracte de credit de către creditori neautorizați, în valoare totală de aproximativ 360 de milioane de euro. Reglementarea respectivă ar fi fost adoptată în ultimă instanță, după ce mai multe acte legislative adoptate anterior acesteia au încercat fără succes să remedieze consecințele unor asemenea contracte, fapt care ar justifica aplicarea sa retroactivă. Astfel, reglementarea menționată ar viza protejarea ordinii publice, a reputației și a bunei funcționări a sectorului financiar, protecția părții contractuale defavorizate și în special drepturile consumatorilor.
- 69 În raport cu obiectivele urmărite prin reglementarea națională în discuție în litigiul principal, trebuie subliniat că, deși guvernul croat face apel la conceptul de ordine publică, el nu prezintă niciun element concludent care să se poată încadra în această noțiune, care, după cum s-a amintit deja la punctul 67 din prezenta hotărâre, presupune existența unei amenințări reale și suficient de grave care afectează un interes fundamental al societății, considerațiile de natură economică neputând, de altfel, să justifice o derogare în temeiul articolului 52 TFUE (a se vedea prin analogie Hotărârea din 21 ianuarie 2010, Comisia/Germania, C-546/07, EU:C:2010:25, punctul 51).

- 70 În continuare, este necesar să se examineze în ce măsură restricțiile pe care le cuprinde regimul de nulitate în discuție pot fi justificate de motive imperative de interes general, în sensul jurisprudenței citate la punctul 64 din prezenta hotărâre, pentru perioada ulterioară datei de 30 septembrie 2015.
- 71 În această privință, este necesar să se constate că, printre motivele imperative de interes general invocate de Republica Croația, figurează cele deja recunoscute în jurisprudența Curții, și anume normele profesionale destinate să îi protejeze pe destinatarii serviciului (Hotărârea din 25 iulie 1991, *Collectieve Antennevoorziening Gouda*, C-288/89, EU:C:1991:323, punctul 14), buna reputație a sectorului financiar (Hotărârea din 10 mai 1995, *Alpine Investments*, C-384/93, EU:C:1995:126, punctul 44), precum și protecția consumatorilor (Hotărârea din 18 iulie 2013, *Citroën Belux*, C-265/12, EU:C:2013:498, punctul 38).
- 72 Cu toate acestea, este necesar să se amintească de asemenea că justificările susceptibile să fie invocate de un stat membru trebuie să fie însoțite de probele corespunzătoare sau de o analiză a aptitudinii și a proporționalității măsurii restrictive adoptate de acest stat, precum și de elemente precise care să permită susținerea argumentării sale. Astfel, dacă un stat membru intenționează să se prevaleze de un obiectiv de natură să legitimizeze obstacolul în calea liberei prestări a serviciilor, îi revine obligația de a furniza instanței sesizate pentru a se pronunța asupra acestei probleme toate elementele de natură să îi permită acesteia să se asigure că măsura respectivă îndeplinește cu adevărat cerințele care decurg din principiul proporționalității (a se vedea prin analogie Hotărârea din 6 martie 2018, *SEGRO și Horváth*, C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157, punctul 85).
- 73 Or, în lipsa unor asemenea elemente de probă, este necesar să se constate că Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale depășește în mod evident ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivelor pe care intenționează să le urmărească, întrucât, printr-o normă retroactivă, generală și automată, aceasta prevede nulitatea tuturor contractelor de credit care prezintă elemente internaționale încheiate cu creditori neautorizați, cu excepția celor care au fost executate în întregime.
- 74 Pe de altă parte, trebuie subliniat, așa cum a procedat Comisia Europeană, că ar fi putut fi adoptate alte măsuri care să afecteze mai puțin libera prestare a serviciilor, pentru a se permite un control al legalității contractelor de credit și protecția părții defavorizate, și anume, printre altele, reglementări care abilitază autoritățile competente să intervină, pe baza unei notificări sau din oficiu, în cazul unor practici comerciale neloiale sau al unei atingeri aduse drepturilor consumatorilor.
- 75 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 56 TFUE trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei reglementări a unui stat membru precum cea în discuție în litigiul principal, sub efectul căreia, printre altele, contractele de credit și actele juridice întemeiate pe astfel de contracte, încheiate pe teritoriul acestui stat membru între debitori și creditori stabiliți în alt stat membru, care nu sunt titulari ai unei autorizații eliberate de autoritățile competente din primul stat membru pentru a-și desfășura activitatea pe teritoriul acestuia, sunt nule de drept de la data încheierii lor, chiar dacă au fost încheiate înainte de intrarea în vigoare a reglementării menționate.

Cu privire la a doua întrebare

- 76 Prin intermediul celei de a doua întrebări adresate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 4 alineatul (1) și articolul 25 din Regulamentul nr. 1215/2012 se opun unei reglementări a unui stat membru precum cea în discuție în litigiul principal, care, în cadrul unor litigii referitoare la contractele de credit care prezintă elemente internaționale ce intră în domeniul de aplicare al acestui regulament, permite debitorilor să introducă o acțiune împotriva creditorilor neautorizați fie în fața instanțelor statului pe teritoriul căruia au sediul acești creditori, fie în fața

instanțelor de la locul unde au domiciliul sau sediul debitorii și atribuie competența de soluționare a acțiunii creditorilor menționați împotriva debitorilor lor exclusiv instanțelor statului pe teritoriul căruia au domiciliul debitorii respectivi, indiferent dacă aceștia din urmă sunt consumatori sau profesioniști.

- 77 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că Regulamentul nr. 1215/2012 se aplică acțiunilor introduse începând de la 10 ianuarie 2015. Întrucât acțiunea în discuție în litigiul principal a fost introdusă la 23 aprilie 2015 și se referă, având în vedere raportul juridic existent între părțile din litigiul principal, temeiul și modalitățile sale de exercitare, la materia civilă și comercială, în sensul articolului 1 alineatul (1) din acest regulament, în speță se aplică dispozițiile acestuia.
- 78 După cum reiese din decizia de trimitere, articolul 8 alineatele (1) și (2) din Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale conferă debitorului dreptul de a alege între instanțele statului pe teritoriul căruia are sediul creditorul neautorizat și cele de la domiciliul său, în timp ce creditorul trebuie să se adreseze instanțelor de la domiciliul debitorului său.
- 79 Potrivit articolului 1 alineatul (1) din Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale, aceasta se aplică unor astfel de contracte încheiate în Croația între debitori și creditori neautorizați, fără să se țină seama de calitatea debitorului, indiferent dacă acesta este consumator sau profesionist.
- 80 Întrucât articolul 8 alineatele (1) și (2) din legea menționată se aplică și litigiilor dintre profesioniști, trebuie să se constate că acesta se îndepărtează de la norma de competență generală prevăzută la articolul 4 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, și anume cea a domiciliului pârâtului, în măsura în care extinde, cu privire la toți debitorii, domeniul de aplicare al normelor de competență mai protective stabilite, cu titlu de excepție, prin articolul 18 alineatul (1) din acest regulament numai în favoarea consumatorilor.
- 81 Or, trebuie amintit că, în sistemul Regulamentului nr. 1215/2012, competența instanțelor statului membru pe teritoriul căruia are domiciliul pârâtul constituie principiul general. Numai prin derogare de la acest principiu regulamentul respectiv prevede cazuri enumerate limitativ în care pârâtul poate fi sau trebuie să fie chemat în judecată în fața unei instanțe a unui alt stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 ianuarie 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punctul 27). Prin urmare, prevederea de către un stat membru, în legislația sa națională, a unor norme de competență derogatorii de la acest principiu general care nu sunt prevăzute de o altă dispoziție a acestui regulament contravine sistemului instituit de regulamentul menționat și, mai precis, articolului 4 din acesta.
- 82 În ceea ce privește articolul 25 din Regulamentul nr. 1215/2012, acesta recunoaște, în anumite condiții, legitimitatea convențiilor atributive de competență încheiate de părți în vederea stabilirii instanței competente a unui stat membru pentru soluționarea litigiului care a survenit sau poate surveni în legătură cu un raport juridic determinat. În această privință, trebuie observat că din articolele 17-19 din Regulamentul nr. 1215/2012 rezultă că competența de soluționare a unui litigiu referitor la un contract încheiat de un consumator este stabilită, în principiu, de aceste dispoziții și că, în conformitate cu articolul 25 alineatul (4) din regulamentul amintit, o clauză atributivă de competență nu se poate aplica unui asemenea contract decât în măsura în care nu contravine dispozițiilor articolului 19 din același regulament.
- 83 Or, din modul de redactare a articolului 8 din Legea privind nulitatea contractelor de credit care prezintă elemente internaționale pare să reiasă, revenindu-i totuși instanței de trimitere sarcina de a verifica acest fapt, că normele de competență pe care le instituie se aplică în pofida faptului că convențiile atributive de competență care corespund cerințelor impuse prin articolul 25 din Regulamentul nr. 1215/2012 ar fi fost liber consimțite.

84 Având în vedere aceste considerații, este necesar să se răspundă la a doua întrebare că articolul 4 alineatul (1) și articolul 25 din Regulamentul nr. 1215/2012 se opun unei reglementări a unui stat membru precum cea în discuție în litigiul principal, care, în cadrul unor litigii referitoare la contracte de credit care prezintă elemente internaționale ce intră în domeniul de aplicare al acestui regulament, permite debitorilor să introducă o acțiune împotriva creditorilor neautorizați fie în fața instanțelor statului pe teritoriul căruia au sediul aceștia din urmă, fie în fața instanțelor de la locul unde au domiciliul sau sediul debitorii și atribuie competența de soluționare a acțiunii introduse de creditorii menționați împotriva debitorilor lor exclusiv instanțelor statului pe teritoriul căruia au domiciliul debitorii respectivi, indiferent dacă aceștia sunt consumatori sau profesioniști.

Cu privire la a treia întrebare

85 Prin intermediul celei de a treia întrebări formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012 trebuie să fie interpretat în sensul că un debitor care a încheiat un contract de credit pentru a efectua lucrări de renovare într-un bun imobil care este domiciliul său, cu scopul, printre altele, de a oferi servicii de cazare turistică în acesta, poate fi calificat drept „consumator” în sensul acestei dispoziții.

86 Trebuie amintit mai întâi că, potrivit jurisprudenței constante a Curții, noțiunile utilizate în Regulamentul nr. 1215/2012, în special cele care figurează la articolul 17 alineatul (1) din acesta, trebuie interpretate în mod autonom, prin referire în principal la sistemul și la obiectivele regulamentului menționat, pentru a se asigura aplicarea sa uniformă în toate statele membre (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 ianuarie 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punctul 28).

87 Noțiunea „consumator”, în sensul articolelor 17 și 18 din Regulamentul nr. 1215/2012, trebuie să fie interpretată în mod restrictiv, prin referire la poziția persoanei respective într-un anumit contract, în raport cu natura și cu finalitatea acestuia, iar nu la situația subiectivă a persoanei menționate, una și aceeași persoană putând fi considerată consumator în cadrul anumitor operațiuni și operator economic în cadrul altor operațiuni (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 ianuarie 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punctul 29 și jurisprudența citată).

88 În consecință, numai contractele încheiate în afara și independent de orice activitate sau finalitate de natură profesională, în scopul exclusiv de satisfacere a propriilor necesități de consum privat ale unui individ, fac parte din regimul particular prevăzut de regulamentul menționat în materie de protecție a consumatorului, ca parte considerată defavorizată, în timp ce o asemenea protecție nu se justifică în cazul unui contract care are ca scop o activitate profesională (Hotărârea din 25 ianuarie 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punctul 30 și jurisprudența citată).

89 Această protecție specifică nu se justifică nici în cazul unui contract care are ca scop o activitate profesională, chiar dacă aceasta este prevăzută pentru viitor, deoarece caracterul viitor al unei activități nu afectează cu nimic natura sa profesională (Hotărârea din 3 iulie 1997, Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, punctul 17).

90 Rezultă că normele de competență specifice de la articolele 17-19 din Regulamentul nr. 1215/2012 nu se aplică în principiu decât în ipoteza în care finalitatea contractului încheiat între părți este o altă utilizare decât cea profesională a bunului sau serviciului în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 ianuarie 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punctul 31 și jurisprudența citată).

91 În ceea ce privește mai precis o persoană care încheie un contract cu dublă finalitate, pentru o utilizare care se raportează în parte la activitatea sa profesională și în parte la scopuri personale, Curtea a considerat că persoana respectivă ar putea beneficia de dispozițiile menționate numai în ipoteza în care legătura dintre contractul amintit și activitatea profesională a acestei persoane ar fi atât de firavă,

încât ar deveni marginală și, prin urmare, nu ar avea decât un rol neglijabil în contextul operațiunii, considerată în ansamblul său, pentru care a fost încheiat acest contract (Hotărârea din 25 ianuarie 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punctul 32 și jurisprudența citată).

- 92 În lumina acestor principii, instanța de trimitere va trebui să stabilească dacă, în cadrul cauzei cu care este sesizată, doamna Milivojević poate fi calificată drept „consumator” în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012. În acest scop, instanța națională va trebui să ia în considerare nu numai conținutul, natura și finalitatea contractului, ci și împrejurările obiective în care a fost încheiat acesta (Hotărârea din 20 ianuarie 2005, Gruber, C-464/01, EU:C:2005:32, punctul 47).
- 93 În această privință, instanța de trimitere va putea să țină seama de faptul că doamna Milivojević afirmă că a încheiat contractul de credit în discuție în vederea renovării casei sale, cu scopul, printre altele, de a amenaja în aceasta apartamente destinate închirierii, fără a exclude însă faptul că o parte din suma împrumutată a fost utilizată în scopuri private. În asemenea împrejurări, din jurisprudența amintită la punctul 91 din prezenta hotărâre rezultă că nu se poate considera că doamna Milivojević a încheiat contractul în discuție în calitate de consumator decât dacă legătura dintre contractul respectiv și activitatea profesională constând în prestarea de servicii de cazare turistică este atât de marginală și de neglijabilă încât este evident că acest contract a fost încheiat în principal în scopuri private.
- 94 Având în vedere aceste considerații, este necesar să se răspundă la a treia întrebare că articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012 trebuie să fie interpretat în sensul că un debitor care a încheiat un contract de credit pentru a efectua lucrări de renovare într-un bun imobil care este domiciliul său, cu scopul, printre altele, de a oferi servicii de cazare turistică în acesta, nu poate fi calificat drept „consumator” în sensul acestei dispoziții, decât dacă, având în vedere contextul operațiunii, considerată în ansamblul său, pentru care a fost încheiat contractul respectiv, acesta din urmă prezintă o legătură atât de firavă cu activitatea profesională amintită, încât este evident că contractul menționat urmărește în principal scopuri private, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.

Cu privire la a patra întrebare

- 95 Prin intermediul celei de a patra întrebări formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 24 punctul 1 primul paragraf din Regulamentul nr. 1215/2012 trebuie să fie interpretat în sensul că o acțiune în declararea nulității unui contract de credit și a unui act notarial de constituire a unei ipotecii pentru garantarea creanței născute din acest contract, precum și de radieră din cartea funciară a ipotecii care grevează un imobil reprezintă o acțiune „în materie de drepturi reale imobiliare”, în sensul acestei dispoziții.
- 96 Din textul articolului 24 punctul 1 primul paragraf din Regulamentul nr. 1215/2012 rezultă că instanțele din statul membru pe teritoriul căruia este situat imobilul au competența exclusivă de a soluționa acțiunile în materie de drepturi reale imobiliare, fără a se ține seama de domiciliul părților.
- 97 După cum rezultă din jurisprudența constantă a Curții, sensul expresiei „în materie de drepturi reale imobiliare” trebuie stabilit în mod autonom, în vederea asigurării aplicării uniforme a acesteia în toate statele membre (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 aprilie 2014, Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, punctul 40, precum și Hotărârea din 17 decembrie 2015, Komu și alții, C-605/14, EU:C:2015:833, punctul 23).
- 98 Curtea a statuat de asemenea că dispozițiile articolului 24 punctul 1 primul paragraf din Regulamentul nr. 1215/2012 nu trebuie interpretate într-un sens mai larg decât impune obiectivul lor. Așadar, aceste dispoziții au drept efect să priveze părțile de alegerea instanței, care altfel ar fi instanța de la domiciliul

acestora, și, în anumite cazuri, să permită acționarea lor în justiție la o instanță care nu este instanța competentă de la domiciliul niciuneia dintre ele (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 noiembrie 2016, Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, punctul 28).

- 99 În plus, Curtea a precizat că această competență exclusivă a instanțelor din statul contractant în care este situat imobilul nu cuprinde toate acțiunile care privesc drepturi reale imobiliare, ci doar pe acelea care, în același timp, intră în domeniul de aplicare al regulamentului menționat și se numără printre cele care au ca obiect, pe de o parte, să stabilească întinderea, conținutul, proprietatea sau posesia unui bun imobil ori existența altor drepturi reale asupra acestor bunuri și, pe de altă parte, să asigure titularilor drepturilor respective protecția prerogativelor care decurg din titlul lor (Hotărârea din 16 noiembrie 2016, Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, punctul 30 și jurisprudența citată).
- 100 Trebuie amintit de asemenea că, în temeiul unei jurisprudențe constante a Curții, diferența dintre un drept real și un drept personal constă în faptul că primul, grevând un bun corporal, își produce efectele *erga omnes*, în timp ce al doilea poate fi invocat numai împotriva debitorului (Hotărârea din 16 noiembrie 2016, Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, punctul 31 și jurisprudența citată).
- 101 În speță, în ceea ce privește cererile de declarare a nulității contractului în discuție și a actului notarial de constituire a unei ipoteci, trebuie să se constate că acestea se întemeiază pe un drept personal care nu poate fi invocat decât împotriva părâtei. Prin urmare, aceste cereri nu intră în domeniul de aplicare al normei de competență exclusivă prevăzută la articolul 24 punctul 1 din Regulamentul nr. 1215/2012.
- 102 În schimb, în ceea ce privește cererea de radiere din cartea funciară a înscrierii unei ipoteci, trebuie observat că ipoteca, odată constituită în mod corespunzător, potrivit normelor de formă și de fond prevăzute de reglementarea națională în materie, este un drept real care produce efecte *erga omnes*.
- 103 O astfel de cerere, prin care se urmărește apărarea prerogativelor care decurg dintr-un drept real, intră în competența exclusivă a instanței din statul membru pe teritoriul căruia este situat imobilul, în temeiul articolului 24 punctul 1 primul paragraf din Regulamentul nr. 1215/2012 (Hotărârea din 16 noiembrie 2016, Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, punctul 41).
- 104 Trebuie adăugat în această privință că, având în vedere această competență exclusivă a instanței din statul membru unde este situat imobilul în ceea ce privește cererea de radiere din cartea funciară a înscrierii unei ipoteci, această instanță are de asemenea o competență judiciară neexclusivă bazată pe conexitate, în temeiul articolului 8 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1215/2012, pentru soluționarea cererilor de constatare a nulității contractului de credit și a actului notarial de constituire a acestei ipoteci, întrucât cererile respective sunt îndreptate împotriva aceluiași părât și pot fi conexate, după cum rezultă din elementele dosarului de care dispune Curtea.
- 105 Având în vedere aceste considerații, este necesar să se răspundă la a patra întrebare că articolul 24 punctul 1 primul paragraf din Regulamentul nr. 1215/2012 trebuie să fie interpretat în sensul că o acțiune de radiere din cartea funciară a ipoteci care grevează un imobil reprezintă o acțiune „în materie de drepturi reale imobiliare”, în sensul acestei dispoziții, însă nu intră sub incidența acestei noțiuni o acțiune în declararea nulității unui contract de credit și a unui act notarial de constituire a unei ipoteci pentru garantarea creanței născute din acest contract.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 106 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

- 1) **Articolul 56 TFUE trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei reglementări a unui stat membru precum cea în discuție în litigiul principal, sub efectul căreia, printre altele, contractele de credit și actele juridice întemeiate pe astfel de contracte, încheiate pe teritoriul acestui stat membru între debitori și creditori stabiliți în alt stat membru, care nu sunt titulari ai unei autorizații eliberate de autoritățile competente din primul stat membru pentru a-și desfășura activitatea pe teritoriul acestuia, sunt nule de drept de la data încheierii lor, chiar dacă au fost încheiate înainte de intrarea în vigoare a reglementării menționate.**
- 2) **Articolul 4 alineatul (1) și articolul 25 din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială se opun unei reglementări a unui stat membru precum cea în discuție în litigiul principal, care, în cadrul unor litigii referitoare la contracte de credit care prezintă elemente internaționale ce intră în domeniul de aplicare al acestui regulament, permite debitorilor să introducă o acțiune împotriva creditorilor care nu sunt titulari ai unei autorizații eliberate de autoritățile competente din statul membru respectiv pentru a-și desfășura activitatea pe teritoriul acestuia fie în fața instanțelor statului pe teritoriul căruia au sediul aceștia din urmă, fie în fața instanțelor de la locul unde au domiciliul sau sediul debitorii și atribuie competența de soluționare a acțiunii introduse de creditorii menționați împotriva debitorilor lor exclusiv instanțelor statului pe teritoriul căruia au domiciliul debitorii respectivi, indiferent dacă aceștia sunt consumatori sau profesioniști.**
- 3) **Articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012 trebuie să fie interpretat în sensul că un debitor care a încheiat un contract de credit pentru a efectua lucrări de renovare într-un bun imobil care este domiciliul său, cu scopul, printre altele, de a oferi servicii de cazare turistică în acesta, nu poate fi calificat drept „consumator” în sensul acestei dispoziții, decât dacă, având în vedere contextul operațiunii, considerată în ansamblul său, pentru care a fost încheiat contractul respectiv, acesta din urmă prezintă o legătură atât de firavă cu activitatea profesională amintită, încât este evident că contractul menționat urmărește în principal scopuri private, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.**
- 4) **Articolul 24 punctul 1 primul paragraf din Regulamentul nr. 1215/2012 trebuie să fie interpretat în sensul că o acțiune de radiere din cartea funciară a ipotecii care grevează un imobil reprezintă o acțiune „în materie de drepturi reale imobiliare”, în sensul acestei dispoziții, însă nu intră sub incidența acestei noțiuni o acțiune în declararea nulității unui contract de credit și a unui act notarial de constituire a unei ipotecii pentru garantarea creanței născute din acest contract.**

Semnături